

ἀπὸ μιᾶ θεϊκῇ δορμῇ, πὺν μᾶς συγκινεῖ καὶ μᾶς κλονίζει σύσσωμους ἀφίνοντας βαθυὰ μέσα μας ἰχνη ἀλησμόνητης συμπάθειας πρὸς αὐτὸν τὸν πονεμένο θνητό.

Δὲν ὕψαντοῦμε πουθενά, οὔτε σὲ μιὰ γραμμὴ, ἐκεῖνο τὸ κλαψιάρικο παράπονο, ἐκεῖνη τῇ γκρίνια ἀνθρώπου πάσχοντος, ὅπως θὰ τὸ προσμέναμε φυσικά, ἀφοῦ ἀρκεῖ νὰ φαντασθοῦμε τῇ ζωῇ του γιὰ νὰ φριξοῦμε καὶ ν' ἀναπολήσουμε τὶς τρομερὲς περιστάσεις πὺν ζοῦσε γιὰ νὰ μᾶς καταλάβει ὁ οἶκτος κ' ἡ ἀπόγνωσις. Τοῦναντίο, ἀποφεύγει τὰ παράπονα, τὰ περιφρονεῖ, κ' ἐνῶ ἐξιστορεῖ ἀπλά, τ' ἀγκάθια τοῦ δικοῦ του βίου ἡ δυστυχία τῶν ἄλλων ἀδυνάτων, καὶ προπάντων ἡ ἐλεεινὴ κατάστασις τῶν παιδιῶν, τὸν ταράσσει καὶ σταματᾷ κάθε τόσο γιὰ νὰ χύσει τὴν ἄδολη θλίψη πὺν αἰσθάνεται γι' αὐτοὺς. Ἀλλὰ καὶ σὲ μερικά του κριτικὰ δοκίμια δὲν τοῦ λείπει κ' ἡ πρεπούμενη εἰρωνεία καὶ σατυρίζει μὲ δριμύτητα ὅπως συμβαίνει πάντα σὲναν βαθὺ ἀπαισιόδοξο. Ὅλο του τὸ ἔργο πνέει μιὰ εὐγενικὰ μελαγχολία κ' ἡ ταλαιπωρημένη του ψυχὴ, ἡ διψασμένη γιὰ νέους ἀνεξάρτητους ὀρίζοντες ἀναζητᾷ παντοῦ τὸ τέλειο καὶ τὸ ὄρατο. Διαβάζοντάς τον, μᾶς παρασέρνει ἄθελα τὸ ρεῦμα καὶ ταξιδεύουμε μαζί του πάνω στ' αἶθλο καράβι τῆς σκέψεώς του, μαγεμένοι, ἄλλοι ἀπὸ ἄφραστο θαυμασμό, στὸν τόπο τοῦ ὀνείρου του.

Δὲν ξέρω πῶς, ἀλλ' ὁ De Quincey μοῦ θυμίζει κάποιον ἄλλον ἐπίσης τρανὸ συγγραφέα, τὸν ἐξάισιο Λεοπάρδι. Βρίσκω μιὰν ἀγνόητα αἰσθημάτων στὸν ἄστατο βρεττανὸ πὺν συγγενεὺ καταπληκτικὰ μὲ τὴν τοῦ ποιητῇ τοῦ «Σαββάτου τοῦ Χωριοῦ». Κιὰν ἡ ἀντίθεσις τοῦ παρθενικοῦ βίου τοῦ τελευταίου συγκρούεται μὲ τὴν τυχοδιωκτικὴ μανία τῆς περιπλανήσεως του ἄλλου, κεῖται στὸ βάθος τῶν δυό, ἡ ἴδια λύπη, ἡ ἴδια ἀπαισιοδοξία.

Τί περίεργη σύμπτωση! Ὁ Λεοπάρδις γεννήθηκε εὐπατρίδης καὶ ὁπωσδήποτε πλούσιος, ἀλλὰ σκληρὰ ἀδικημένος ἀπ' τὴν πλάνα φύση, γιὰ αὐτὸ δὲ μπόρεσε ποτὲ νὰ τοῦ ξερριζωθεῖ ἡ πικρία τῆς ζωῆς, καὶ ἀφέθηκε μ' ὑπέροχη ὑποταγὴ στὸ μοιραῖο. Ὁ De Quincey πάλι, μολονότι ἀνῆκε κ' ἐκεῖνος σ' εὐπορὴ οἰκογένεια εἶχε μέσα του ὁμως, ἀπὸ παιδὶ ἀκόμα, τὸ ἀνυπότακτο πνεῦμα· εἶτανε γεννημένος μποσέμ, καὶ αὐτὸ εἶνε πὺν τὸν προέτρεψε νὰ ἐξωκλύει ἀπ' τὸν ἴσιο δρόμο καὶ τὸν ἀνάγκασε νὰ δοκιμάσει ὅλους τοὺς διαφόρους ἐξευτελιστικούς σταθμούς τῆς πενείας, νὰ κατρακυλήσει ὡς τὸ βοῦρκο καὶ νᾶρθεῖ σὲ συνάφεια μὲ τὸν κόσμον τῆς ἀληθινῆς ἔνδειας, κακοήθειας καὶ ἀθλιότητος. Ἐπασχαν κ' οἱ δυό, διαφοροτρόπως ναί, κ' ἐντούτοις δὲν εἶδαν παρὰ τὴν ὥραϊα φάση τῆς ἀπαισιοδοξίας, τὴν ἐξαγνήστρια καὶ τὴν ἀγνή.

Γιὰ τὸν ἀξιοθαύμαστο ρεμβώδη τρόπο πὺν ἐξωτερικεῖται τὶς σκέψεις του, γιὰ τὴν αὐστηρὴ ἀτομικότητα πὺν κρατεῖ στὶς δημιουργίες του, ὁ De Quincey παίρνει ξεχωριστὴ θέσιν στὴν παγκόσμια φιλολογία καὶ δίκαια μπορεῖ νὰ ὀνομασθεῖ μοναδικὸς καὶ ἄφθαστος· τιμὴ πὺν ἀπολαμβάνουνε πολὺ ὀλίγοι τεχνίτες τοῦ λόγου.

Θᾶθελα νάλεγα καὶ ἄλλα πολλὰ γιὰ τὸν παράδοξο De Quincey, γιὰ τὴν τῶντι ὑπάρχουν ἀναρίθμητες πτυχὲς στὸν ἄνθρωπον, στὴ ζωὴ καὶ στὸ ἔργο του γιὰ ὅποιον ἐπιθυμεῖ νὰ τὸν μελετήσῃ πιὸ προσεκτικὰ. Ἐπιφυλάσσομαι νὰ τὸ κάνω ἀργότερα. Σήμερα περιορίζομαι σὲ μιὰ πρόχειρη σκιαγραφία.

ΑΛΕΞΑΝΔΡΕΙΑ 1919.

ΑΡΓΑ ΠΗΛΕΙΑ

Ν. ΝΙΚΟΛΑΪΔΗ, ΤΟ ΓΑΛΑΖΙΟ ΛΟΥΛΟΥΔΙ (α'. μέρος τῆς λυρικῆς τριλογίας ἡ «Ἀποκατάστασις τῶν Πάντων» λυρικό δράμα ἑμμετρο σὲ τρεῖς πράξεις. Κύπρος 1919).—Στὴ σημερινὴ μας ἐποχὴ, ἀντιθέτως μὲ τὴν ἀρχαίαν, εἶναι σπάνια ἐκεῖνα τὰ ἔργα πὺν προσωρισμένα γιὰ τὴ σκηνὴ λαμποκοποῦν λουσμένα στὸ χάσμα τῆς ποιητικῆς ὁμορφιάς. Καὶ γιὰ αὐτὸ ἐπειδὴ εἶναι σπάνια, καταντοῦν πιὸ εὐπρόσδεκτα ἅμα ξεχειλίζει ἀπὸ μέσα τους ἡ ποίησις. Ἐμμετρα ἔργα γιὰ τὸ θέατρο γράφθηκαν ἄφθονα· μὰ σήμερα εἶναι πασίγνωστο πῶς ὁ πεζὸς λόγος μπορεῖ νὰ εἶναι ποιητικώτερος ἀπὸ τοὺς στίχους. Παραβάτετε ἕναν Οὐάιλντ μὲ τοὺς βιομηχανοὺς τοῦ πατριωτικοῦ στίχου πὺν ὥργιασε τελευταία καὶ θὰ ὀργιάξῃ ἐνόςω ἐμπνέεται ἀπὸ κυβερνητικὰς χορηγίας εἴτε ἀπὸ στρατιωτικὰ τενεκεδάκια πὺν λένε παράσημα : θὰ ἰδῇτε τὴ διαφορὰ. Τὸ Γ α λ ἄ ξ ι ο Λ ο υ λ ο ὕ δ ι ἦταν γιὰ μένα μιὰ σχετικὴ καλλιτεχνικὴ ἀπόλαυσις στὸν κατακλυσμὸ τῶν ξεθωριασμένων Τυρταίων. Συνδυάζει δύο προτερήματα πρώτης γραμμῆς. Εἶναι ταυτόχρονα δημιουργήματα ποιητικὰ καὶ θεατρικὰ. Ὁ Πήγασσος ὅσο ψηλὰ καὶ ἂν πετᾷ δὲν μπορεῖ νὰ κάμῃ τὸν

ποιητὴ νὰ λησμονήσῃ τὴ μαγικὴ ὁπτασία τῆς Θυμέλης ποῦ θὰ δώσῃ σάρκα στὴν ἔμπνευσί του. Ἔτσι θὰ ἐξετάσω τὸ Γαλάζιο Λουλοῦδι ἀπὸ τὴν διπλὴν ἀποψι, τὴν ποιητικὴ καὶ τὴ θεατρικὴ.

Ἄς δοῦμε στὴν ἀρχὴ τί μᾶς λέγει ἡ ποίησις.

Τὴν ἀρχικὴν ἰδέα, τὸ ἔμβρυο τῆς σκέψεως τοῦ κ. Νικολαΐδη δὲν μπορῶ νὰ τὸ ξέρω γιὰ τὸν ἀπλούστατο λόγο ποῦ μονάχα τὸ πρῶτο μέρος τῆς τριλογίας του εἶδε τὸ φῶς. Ὁ γριφώδης τίτλος Ἀποκατάστασις τῶν πάντων ἐξακολουθεῖ νὰ εἶναι γιὰ μένα μιὰ σφραγισμένη λίθου. Θὰ ἐξετάσω τὸ Γαλάζιο Λουλοῦδι σὰν κάτι αὐτοτελές, δίχως νὰ γελασθῶ ἀφοῦ τὸ ἔργο ἔχει μιὰ συνοχὴ ἢ μιὰ συμμετρίαν ποῦ πλησιάζουν τὴν ἀρχαίαν γραμμικὴ ὁμορφίαν.

Τὸ Γαλάζιο Λουλοῦδι δὲν εἶναι παρὰ ἓνα σύμβολο ὥραιο καὶ ἀνθρώπινο, συνεπῶς ποιητικόν. Ταράζει τὸν ποιητὴ τὸ αἰώνιο πρόβλημα ποῦ ποτὲ δὲ λύθηκε καὶ ποῦ δὲ φαίνεται πῶς κοντεύει νὰ λυθῇ σύντομα. Καὶ μὲλα ταῦτα ὁ κ. Νικολαΐδης προτείνει τὴ συμβιβαστικώτερη λύσι, ἓνα happy medium ποῦ θὰ κάμῃ τὸ σωτήρα τῆς ἀνθρωπότητος νὰ μὴ βγῇ ἀνεπηρεάστος ἐντελῶς ἀπὸ τὴ δοκιμασία ὅπου θὰ τὸν βάλλῃ ὁ ἔρωτάς του γιὰ τὴ Ξανθή. Τὸ δαχτυλίδι τῆς Μελαχροινῆς ριζοβολᾷ στὸ δάχτυλό του, ἡ δὲ Ξανθὴ δὲν ἔχει παρὰ νὰ δεχθῇ τὴν ἀμετάκλητὴ ἀπόφασιν τῆς εἰμαρμένης. Ἡ ἀνθρώπινη μερία τοῦ ποιήματος συγκρατεῖται ἀκριβῶς στὸ ὅτι ὁ ποιητὴς εἶχε τὴν καλαισθησίαν νὰ μὴ φτειάσῃ ὑπερανθρώπους γιὰ νὰ τοὺς ὑποβάλλῃ ὡς ὑπόδειγμα στὴ γενεὰ του. Ὁ Ἀντρείωμένος του, καθὼς ὁ κάθε θνητὸς πιάνεται στὴ σαγήνη τῆς ἡδύπαθης ματιᾶς τῆς Μελαχροινῆς ποῦ τάξει τόσες κρυφές ἀνείπωτες χλιδές. Ἡ θύμησις ὅμως, τὸ λουλοῦδι τῆς καρδιάς δὲν τὸν κάμνει νὰ ξεχάσῃ τὴ γλυκειὰ του ἡλιομαλλούσα ποῦ χάνεται στὸ νεφελοῦδι ὀρίζοντα μιᾶς γλυκειᾶς μελαγχολίας.

Αὐτὸς ὁ συμβολισμὸς ἀδιάκοπα μοῦ θυμίζει τὸ Μαίτερλιγκ καὶ ἰδιαίτερα τὸ Oiseau Bleu. Κι' ἀκόμα πόσες θύμησες δὲ μοῦρχουνται ἀπ' τὴν Ὑψιπύλη τοῦ Χιοῦλετ ἢ ἀπὸ τὸν Πάριζι φαλ τοῦ Βάγκνερ (στὴ δεύτερη πράξιν στὸ γήτεμα τῶν λουλουδονεράιδων)! Ἀραδιάζω αὐτὰ τὰ ὀνόματα ἀπὸ κριτικὴ εὐσυνειδησία, δίχως καμμιὰ ἄλλη κρυφὴ πρόθεσι. Τὸ νὰ ξέρῃ τὸ βαγκνερικὸ ἀριστούργημα δὲ σημαίνει μαὐτὸ καθόλου πῶς ὁ κ. Νικολαΐδης ὑποδουλώθηκε στὴ μίμησιν. Φαίνεται μολαταῦτα πολὺ ἐπηρεασμένος ἀπὸ τὴ συμβολιστικὴ σχολή, τῆς ὁποίας δείχνεται μαὐτὸ του τὸ ποίημα ἓνας ἀπὸ τοὺς πρῶτους νεοέλληνες θιασῶτες. Ὅπως δὴποτε τὸ ζήτημα τῶν ἀναποφεύκτων παρομοιώσεων ἔχει τριπλὴν ὄψιν. Εἴτε ὁ ποιητὴς ἀντέγραψε ἀπ' εὐθείας ξένους, πράγμα ἀνυπόφορο καὶ ποῦ δὲν ὑποθέτω οὔτε στιγμὴ πῶς νάκανε, εἴτε ὅπως διόλου τυχαίως νὰ συμπίπτουν ἡ ἰδέες (κανέννας εἰρωνιστῆς θὰ ξεπετοῦσε πῶς τὰ μεγάλα πνεύματα συναντῶνται) εἴτε πευιά, ἐνδιάμεση λύσι, ὁ ποιητὴς δίχως νὰ θέλῃ δὲν ἔμεινε ἀνεπηρεάστος ἀπὸ ἀναμφισβήτητες ποιητικὰς ὁμορφίεας. Ἀλλὰ καὶ ἀκόμα στὴν εἰδικὴ αὐτὴ περίπτωσιν ξεδεσμεύεται ἀπὸ κάθε ὑποχρέωσιν ὅταν δώσῃ στὴν ἰδέαν του τὴν ἀτομικὴν του πρωτοτυπία. Μπορεῖ στῆς γενικὲς γραμμὰς νὰ ὑπάρχουν κοινὰ σημεῖα· στὸ δούλεμα ὅμως τὸ ἔργο ἀνήκει ἀποκλειστικὰ στὴν προσωπικὴν ιδιοσυγκρασίαν τοῦ ποιητῆ καὶ γιὰ τοῦτο θαρρῶ πῶς δυὸ λόγια γιὰ τὴν ποιητικὴν μορφήν καὶ τὸ στίχον τοῦ κ. Νικολαΐδη δὲν εἶναι ἄσκοπα.

Ὅλο τὸ ποίημα δίνει τὴν ἐντύπωσιν ἐνὸς μαγευτικοῦ τοπίου γεμάτου ἰδανικὰ λουλούδια καὶ γραμμωτὰ δέντρα, μὰ ποῦ ἅμα κανεὶς πλησιάζῃ μπορεῖ νὰ πατήσῃ βαθρακοὺς ἢ νὰ τιμνηθῇ σὲ γαϊδουράγκαθα. Εἶναι ὅμως εὐτύχημα ποῦ σπάνια γίνονται τέτοια συναπαντήματα. Τὸ βέβαιον ὅμως εἶναι πῶς εἶναι πιθανὰ καὶ πιστεύω πῶς γιὰ τὸν κ. Νικολαΐδην θὰ εἶναι ἓνα παιγνίδάκι νὰ ἐξυγιάνῃ τὸ ἔργο του.

Ὅριστε μερικὰ ἀπ' αὐτὰ τὰ κακὰ συναπαντήματα.

Πρῶτα-πρῶτα μερικὲς ποιητικὲς ὑπερβολές. «Μουσικὴ ἀπ' ὁδοσὶ τῆς αἴσθησης τῆς Σιγῆς» αὐτὸ μοῦ θυμίζει τὴ μονομαχίαν τῶν νέγκρων σ' ἓνα τουνέλι, θαυμάσια μαυρομπογιαντισμένη σάνδα. «Γ' ὅθ' ἦκε τὴ σάρκα της». Ἄλλῃ ἀνάμνησι τοῦ Μαρσύα ποῦ αὐτὸν ἀρκέστηκε ὁ Ἀπόλλων μονάχα νὰ τόνε γδύσῃ ἀπὸ τὸ πετσί του. Λάθη βέβαια λεκτικοῦ, μικρὰς ἀπροσεξίας ποῦ δὲν ἔχουν ὑπόστασιν σ' ἓνα ἔργο τῆς καλλονῆς καὶ τῆς ρημοτομίας τοῦ Γαλάζιου Λουλοῦδιος. Βρίσκω πῶς καὶ ἂν ἀκόμα τὴ δεύτερην φράσιν

τὴν ἀνεχθοῦμε «ποιητικὴ ἀδεία», πέφτουμε μολαταῦτα ἀναπόφευκτα στὸ ἐξεζητημένο ὕφος.
Πάρακάτω : Ὁμολογῶ πῶς δὲν κατάλαβα τί θὰ ποῦν αὐτοὶ οἱ στίχοι :

Γλεντῶ κυττῶντας τὴ γαλήνη,
μέσ' τὴν ἀγκαλιὰ τῆς νύχτας.
Στὰ πλατεῖα τῆς γυρμένη στήθια
ἀκούει τὰ καινούργια παραμῦθια !

Ὁ ξένος μεταφραστὴς ποῦ θὰ θελήσῃ νὰ κάμῃ γνωστὸ στὴ γλῶσσά του τὸ πολὺ ἄξιο ἔργο τοῦ κ. Νικολαΐδη σὲ τί θέσι θὰ βρεθῇ ; Μὴ ξεχνοῦμε πῶς ἡ σαφήνεια ἦταν ἡ πρώτη ἀρετὴ τῆς ἐλληνικῆς φιλολογίας. Καὶ τελειώνοντας : τρίβω τὰ μάτια μου διαβάζοντας τετοιούς στίχους σὰν τοὺς ἀκόλουθους· θὰ τοὺς ἔλεγα κουτσαβάτικους, σεβνταλίδικους... ὅπως θέλετε παρὰ νὰ παραδεχθῶ πῶς βγήκαν ἀπὸ τὴν ἴδια πέννα ποῦ ἔγραψε τοὺς περὶ κατοπινούς ἀπὸ τούτους :

μὰ τ' ἀντιστῦλι τῆς καρδιάς
ἢ Ρήγισσα θὰ στήσῃ
ἂ βγῇ στὴν μπαλκονόπορτα
νὰ μ' ἀποχαιρετίσῃ.

Καιρὸς ὅμως νᾶρθω στὰ ἰδανικὰ λουλούδια γιὰ νὰ μὴ θαρέψῃ κανεὶς πῶς μὲ καμιὰν ἰδιαίτερη προκατάληψι βγάδω ψεγάδια στὸ ἔργο ἐνὸς κυρίου ποῦ δὲν ἔχω τὴν τιμὴ νὰ γνωρίζω.

Ὁ κ. Νικολαΐδης δέχνεται γλωσσολάστῃς πρώτης γραμμῆς. Ἡ ποιητικὴ του καλαισθησία καταδειχναὶ ἀδιαφιλονέικη. Δὲν ἔχω πρόχειρα παραδείγματα. Κάπου ὅμως στὸ ἔργο ἓνα φτεροὶ οὐρανὸν ἐ μέκανε τὴν περὶ εὐχάριστῃ ἐντύπωσι.

Στὴ δύναμι τῶν ἐκφράσεων, στὴν ποιητικὴ εἰκόνα βρίσκω μιὰ διαμαντένια δούλεψι τῆς φράσεως. Ὅρίστε δυὸ ποῦ θὰ τῆς ἔλεγα Αἰσχύλειες.

«ἐπνίξαν τὸν ὀρίζοντα»

«Πάν' ἀπ' τὸν πύργον ἄπλωσε σὰ γρόθος μαῦρο νέφος»

Τί δύναμι ! Καὶ σημειώσατε ποῦ ὁ ποιητὴς δὲ λείπει τὸ τετριμμένο «πλάκωσε» παρὰ «ἄπλωσε» ποῦ εἶναι ἡ σωστότερη κυριολεξία γιὰ ἓνα σύννεφο. Ὅταν βλέπῃ κανεὶς μιὰν τέτοια καλαισθησία στὴν ἔκφρασι, μιὰ τέτοια δύναμι στὸ λεκτικόν, δὲν εἶναι λυπηρὸ νὰ ξεσκαλίξῃ τὰ προηγούμενα ; Μὰ αὐτὸ δὲν εἶναι τίποτα· θαυμάσατε αὐτὸ τὸ τοπεῖο καὶ πέστε μου ἂν δὲν εἶναι ζωγράφος ὁ ποιητὴς.

«...ὅταν τὰ δέντρα στέκουνται καὶ ὄνειρεῦνται
ντυμέν' ἀπ' τὸ φεγγάρι, τοῦ ἡλίου τὰ φιλήματα».

καὶ κρίνετε τὴν ἀξία στίχων σὰν αὐτοὺς :

«ὦμέ !... Μονάχη τῷσβυσά ἀναβαίνοντας τὶς σκάλες.
Εἶναι τὰ σκότῃ σύμπυκνα, καὶ πῶς νὰ τὰ περάσῃ
τοῦ λυχνarioῦ μας ἡ χλωμὴ καὶ τρέμουλη φλογούλα ! ;
Ἐσβυσά το μονάχη μου γιὰτ' ἔκανε στίς σάλες
τοὺς ἥσκιους νὰ χορεύουν καὶ μ' ἔπιασε τρεμοῦλα !
Χίλιες φορὲς τὸ προτιμῶ νὰ ψηλαφῶ στὰ σκότῃ
παρὰ μέσ' στὸ μισόφωτο νὰ κουτουλῶ τοὺς ἥσκιους
ποῦ ξαφνιασμένοι τρέχουν καὶ πάνε νὰ κρυφτοῦνε
μέσα στίς ἀραχλὲς γωνιές, πίσω στοὺς ραμβοὺς στύλους...
Στίς σάλες τὶς ἀπλόχωρες, τὶς μαρμαρένιες σάλες,...

Κρίμα ποῦ τέτοιοι στίχοι δὲν εἶναι ὅλοι τοῦ Γαλαξιοῦ Λουλουδιοῦ. Μπορεῖ κανεὶς σ' αὐτὸ τὸ ἀπόσπασμα νὰ βρῇ τὴν ἀπλότητα τοῦ ὕφους, τὴν ποιητικότητα κάθε ζωγραφίας ποῦ μοῦ θυμίζει τῆς φωτοσκιάσεις ἐνὸς Ρέμπραντ. Δίχως μεγάλα λόγια, μὲ ἐκφράσεις πάγκοινες ἢ Γρηὰ (τὸ ἀνθρωπινό μυαλὸ στὸ συμβολικὸ ποίημα) ἀπαγγέλλει τοὺς στίχους αὐτοὺς ποῦ εἶναι δολόκληρη ἀρμονία καὶ τρανὴ ἀπόδειξι πῶς εἶναι δυνατόν ἀκόμα καὶ ὁ δεκαπεντασύλλαβος, ἅμα εἶναι ἔντεχνα χειρισμένος νὰ παραβγῇ τὰ σημερνὰ ἐλεύθερα

μέτρα ποῦ τῆς πειότερες φορὲς εἶναι μιὰ μάσκᾳ τῆς ἀδυναμίας στὴν ἀρμονικὴν ἔκφρασι μιᾶς ποιητικῆς ιδέας.

Ἀπὸ τὰ λίγα αὐτὰ ἀποσπάσματα μπορεῖ κανεὶς νὰ σχηματίσῃ μιὰν ἰδέαν ἀκριβῆ ; ὅχι βέβαια. Φαίνεται ὅμως ἀπὸ τὴν ὅλη ἀνάγνωσι τοῦ ἔργου πὼς ὁ κ. Νικολαΐδης ὡς ποιητὴς δὲ στέκει καθόλου πίσω καὶ μονάχα ὑστερεῖ κάπως στὴν ἔμμετρη διατύπωσι ὅπου εὐκόλα θὰ μπορέσῃ νὰ ξεχάσῃ μερικὲς ἀτημελησιεὶς καὶ ἀκαλαισθησιεὶς ἀφοῦ ξέρει καὶ γράφει τόσους καλοὺς στίχους. Εἶναι ζήτημα αὐτοαυστηρότητος καὶ αὐτοτιμωρίας.

✱

Ἄς ἐξετάσω τώρα τὸ Γαλάξιο Λουλοῦδι ὅχι περὶ ὡς ποίημα παρὰ σὰ δραματικὸ δημιούργημα. Στὴν ἐποχὴ μας ἀπὸ μιὰν ἀντινομίαν ἀρκετὰ παράδοξην ἐδραιώθηκε ἡ πεποιθὴσι πὼς ἓνα ἔμμετρο θεατρικὸ ἔργο, ὑστερεῖ πάντα στὴν σκηνικὴ ἀποψη ἅμα ὑπερέχει στὴν ποιητικὴ. Αὐτὸ ἴσως νὰ ἔχῃ μεγαλειότερη ἐφαρμογὴν στὴ φιλολογία μας ὅπου ἡ ἔλ. λειψὴ ἐπὶ αἰῶνας ταχτικῆς σκηνῆς, ἡ φυσικὴ τάσι γιὰ ἓναν ὑπέρμετρο λυρισμὸν, παρέχουσαν αὐτὸ τὸ ἀντιδραματικὸ κατ' ἐξοχὴν στοιχεῖο στὴ δραματικὴ μας παραγωγὴν. Ἄνοιξτε ἓνα ξένο δοκίμιον γιὰ τὴ φιλολογία μας· θὰ εἰδῆτε τὸ αἰώνιον ψεγάδι, ποῦ εἶναι κατὰ πολὺ ἀβάσιμον καὶ μονάχα ἐν μέρει ἀληθινόν, πὼς οἱ Νεοῦλληνες δὲν ἔχουν καθὼς πρέπει δραματικὴ φιλολογία ἐπειδὴ πνίγουνται στὸ λυρισμό· ὁ λυρισμὸς δὲ προσθέτω εἶναι σὰν ἓνα δίκωπον μαχαίρι ποῦ καταντᾷ πολυλογία ἢ ἀκατανόητη φλυαρία στὸν ποιητὴν ἐκείνον ποῦ τοῦ λείπει ἡ ἔμπνευσι. Γιαυτὸ τόσοι ποιητὰδες μας θάφτηκαν ἀξιοπρεπέστατα στὸ μανσωλεῖο τῆς λησμονησιᾶς κάτω ἀπ' τῆς χιλιάδες τοὺς στίχους. Ὅσο περὶ πολλοὺς ἔγραψαν, τόσο λαμπρότερα, δηλαδὴ βαθύτερα θάφτηκαν καὶ ξεχάστηκαν.

Ἡ δραματικὴ ποίησις, τὸ εἶδος δηλαδὴ ἀκριβῶς ποῦ θὰ ἔσωζε τὴ φιλολογικὴν μας παραγωγὴν, ποῦ θὰ ξυπνοῦσε τὸ δραματικὸ πνεῦμα καὶ θὰ χαλιναγωγοῦσε τὸν ἄλογον λυρισμόν, δὲ στάθηκε ἀκόμα ὡς σήμερα νὰ δείξῃ πολλὰ ἔργα περιωπῆς. Σ' αὐτὰ ἴσως μιὰ μέρα ταχθῇ καὶ τὸ Γαλάξιο Λουλοῦδι τοῦ κ. Νικολαΐδου τοῦ ὁποίου ἡ μεγαλειότερη ἐπιτυχία νὰ συνίσταται στὸ ὅτι μένωντας ποιητὴς δείχτηκε δραματικῶς συγγραφεύς. Καὶ αὐτὸ εἶναι κατὰ τι.

Τὸ δραματικὸ ἐνδιαφέρον δὲν πέφτει ποτέ, ὅλο πηγαίνει προχωρῶντας. Ἡ σκηνικὴ διάταξι εἶναι ἄρτια, ρυθμισμένη μὲ καθαρὰς, φωτεινὰς γραμμές. Θὰ ἔχῃ κανεὶς νὰ ψέξῃ μερικὰς σκηνικὰς ἀνισορροπίας στὸ πᾶν κα' ἔλα τῶν προσώπων, μὴ ξεχοῦμε ὅμως πὼς γιὰ ἓνα πρῶτον δραματικὸν ἔργον αὐτὰ εἶναι ἀάμικρα ζητήματα. Ἐκεῖνο ὅμως ποῦ πραγματικὰ διακρίνει τὸν κ. Νικολαΐδην ὡς δραματικὸν ποιητὴν εἶναι ἡ ἐφευρετικότητά του στὴ λύσιν, τὸ δαχτυλίδι ποῦ πιάνει σάρκα στὸ δάχτυλον τοῦ Ἀντρείωμένου, τὸ δαχτυλίδι ποῦ εἶναι τὸ ἀδιαφιλονεύκτο τεκμήριον τῆς γοητείας τῆς Μελαχροίνης, ποῦ κάμει τὴ ντροπὴν τοῦ Ἀνδρείωμένου, ποῦ μῦλον τοῦ τὸ θάρος δὲ μπόρεσε νὰ κερδίσῃ μιὰν τέλεια νίκην, αὐτὸ τὸ δαχτυλίδι μιὰ φορὰ κα' ἓναν καιρὸν ἦταν τῆς γλυκεῖας Ξανθῆς ποῦ στὰ παλῆὰ τὰ χρόνια τῶδωκε τοῦ πρώτου ἀρραβωνιαστικοῦ της ! Ἡ πλοκὴ αὐτὴ εἶναι τόσο ἐπιτυχημένη ποῦ συμβιβάζει τὴν δραματικὴν ἰσορροπίαν καὶ δίνει στὴ συμβολικὴ μορφὴν τοῦ ὅλου ἔργου μιὰν ὑποβλητικώτερην δύναμιν.

Μολαταῦτα μονάχα ἀπὸ τὴν ἀνάγνωσιν δὲν μπορεῖ νὰ κριθῇ ἐντελῶς τὸ Γαλάξιο Λουλοῦδι. Στὸ διάβασμα ξεπροβάλλουν τὰ παροδικὰ ψεγάδια ποῦ ἀράδαισα παραπάνω καὶ κάνουν νὰ στραβομουτσουιάξῃ ὁ ἀναγνώστης, θολώνοντας κάπως τὴ γενικὴν ἐντύπωσιν. Γιὰ ἓνα δημιούργημα σὰν αὐτὸ τὸ ποίημα ὅπου ἡ δυνατὴ ποιητικὴ ἔμπνευσι ἰσοφαρίζει μὲ τὴν δραματικὴν τεχνουργίαν τὸ μόνον κριτήριον εἶναι ἡ σκηνή. Ἀπὸ ἐκεῖ μονάχα θὰ μπορέσῃ τὸ ἔργον νάρεσθαι καὶ νὰ συγκινήσῃ πολὺν περισσότερον παρὰ μὲ ἓνα ξερὸν διάβασμα. Χρειάζονται ὅμως γιὰ τὴ σκηνικὴ παράστασιν πολλὰ στοιχεῖα : Θεατρίνιον ποῦ νὰ ξέρουν νὰ παγγέλλουν στίχους, ποῦ νὰ ξέρουν νὰ ἀποδίδουν ὅλην τὴ μουσικὴν ἀρμονίαν τοῦ κειμένου. Μιὰ σκηνοθεσία ὅχι μόνον πλούσια παρὰ καὶ γεμάτη καλαισθησία ποῦ νὰ συντείνῃ ὅσον τὸ δυνατόν περισσότερο στὸ νὰ ἐξωτερικεύῃ τὴ δύναμιν τοῦ στίχου. Ἐνας θιασάρχης ποῦ νὰ θεωρῇ τὸ Ἑλληνικὸν θίατρο κατὰ παραπάνω ἀπὸ ἓναν ὀρεγτὸν εὐρωπαϊκῶν πορνογραφημάτων. Μᾶλλον λόγια χρειάζονται γιὰ τὸν ποιητὴν κ. Νικολαΐδην θεατρίνιον καλλιτέχνες, σκηνοθέτης ποιητὴς καὶ θιασάρχης δυσκολόβρετος... σὰν τὸ Γαλάξιο Λουλοῦδι... Ζητῶ ὅμως τόσο πολλὰ !...